

Lund University Faculty of Law

From the SelectedWorks of Christoffer Wong

October, 2013

Uppsåt till försök att föröva brott (Intention in Attempted Crimes)

Christoffer Wong

SELECTEDWORKS™

Available at: http://works.bepress.com/christoffer_wong/18/

Uppsåt till försök att föröva brott

1 Utgångspunkt enligt gällande rätt

Det är tämligen klart, att gällande (svensk) rätt inte kräver någon särskild uppsåtsform vid uppsåtstäckning av en försökshandling. Likgiltighetsuppsåt i förhållande till en utebliven följd, eller en omständighet som inte föreligger, räcker alltså för en fällande dom. I själva verket har uppsåtsfrågan inte fått så mycket utrymme i den svenska diskussionen om försöksansvaret; det är främst försökspunktens placering och frågan om huruvida faran för brottets fullbordan är utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter som varit föremål för mer djupgående analyser såväl i rättspraxis som inom den akademiska debatten. I den mån uppsåtsfrågan behandlas i doktrinen, har man försökt att klargöra uppsåtskravets olika utformningar vid avslutade respektive oavslutade försök. Lite förenklat kan sägas att det oavslutade försöket skiljer sig – i detta sammanhang – från det avslutade försöket genom att man i det sistnämnda fallet även måste ta ställning till huruvida gärningsmannen haft uppsåt att utföra den del av gärningen, som ännu inte blivit utförd. Problemet med uppsåtsbedömning vid oavslutade försök kommer emellertid inte att beröras nedan. Vad som står i centrum för förevarande framställning är istället en mer generell undersökning av en försökslära som medger att en tilltalad hålls ansvarig för ett försöksbrott utan att denne åsyftat att åstadkomma den effekt eller följd som försöksbrottet gäller.¹ I synnerhet kan ifrågasättas huruvida det är rimligt att

¹ Samma fråga kan också ställas beträffande förekomsten av en omständighet som utgör ett brottsrekvisit. Förevarande framställning fokuserar emellertid endast på effektrekvisitet.

likgiltighets uppsåt räcker som grund för försöksansvar. Diskussionen kommer alltså att gå utanför ramen för gällande rätt. Det finns egentligen inte något tvivel om att gällande rätt accepterar alla uppsåtsformerna för uppsåtstäckning vid försök. Åtminstone sedan brottsbalkens tillkomst² har i doktrinen mer eller mindre tagits för givet att vilken uppsåtsform som helst skulle räcka för uppsåtstäckning vid försök. Således måste Zila ha ansett att det är så uppenbart, att en närmare förklaring inte är behövlig av att (vid avslutade försök) ”uppsåtsbedömningen [inte] skiljer sig ... från uppsåtsbedömning vid fullbordat brott” eller att det i dessa fall ”vanliga uppsåtsformer” är tillämpliga.³ Inte heller Asp, Ulväng och Jareborg har ägnat så mycket uppmärksamhet åt frågan. Avsnittet i *Kriminalrättens grunder*⁴ med rubriken ”uppsåtskravet” fokuserar huvudsakligen på uppsåtspövningen vid avslutade och oavslutade försök. När det gäller avslutade försök konstaterade författarna att det är de sedvanliga uppsåtsformerna som ska användas och det normalt skulle räcka med likgiltighets uppsåt.⁵ Angående oavslutade försök har författarna emellertid uttryckt viss tveksamhet huruvida likgiltighets uppsåt kan användas som gränsdragning mot oaktsamhet i relation till gärningar som är beslutade men ännu inte utförda.⁶ Konsulterar man brottsbalkskommentaren beträffande samma fråga, finner man uttalandet att det är ”tillräckligt med indirekt uppsåt/insikts uppsåt eller likgiltighets uppsåt” när det gäller ”uppfyllda brottsrekvisit” i en försöks handling.⁷ För uppsåtstäckning av en ”icke inträffad effekt” krävs, enligt kommentaren, inte något beslut från gärningsmannens sida att utföra en viss handling, utan enbart någon form av insikt om den uteblivna effekten, vilket betyder ”att det i regel har varit tillräckligt med ... indirekt uppsåt/insikts uppsåt eller likgiltighets uppsåt”.⁸ Slutligen kan man se i Wennbergs *Försök till brott* ett klart uttalande om att det ”[inte krävs] något direkt

² Definitionen av försök har i stort sett förblivit oförändrad sedan den infördes genom 1942 års reform av strafflagen (se avsnitt 2 nedan). Att alla uppsåtsformerna är tillämpliga vid försök hade inte varit föremål för debatt när definitionen i strafflagen överflyttades till brottsbalken.

³ Josef Zila, kommentar till 23:1 BrB, *Lexino* (1 juli 2012) under rubriken ”2.3 Gärningsmannen måste ha handlat uppsåtligt”.

⁴ Petter Asp, Magnus Ulväng & Nils Jareborg, *Kriminalrättens grunder*, Iustus, Uppsala 2010 (cit. ”KG (2010)”).

⁵ KG (2010) s. 429–430.

⁶ KG (2010) s. 430.

⁷ Nils-Olof Berggren m.fl., *Brottsbalken – En kommentar* (1 juli 2012, Zetee) (cit. ”BrB-Komm” (2012)), kommentaren till 23 kap. 1 § under rubriken ”Den subjektiva bedömningen”.

⁸ Ibid.

uppsåt, något avsiktsuppsåt, att begå ett brott för att det ska bli aktuellt med försöksansvar”⁹ samt följande sammanfattning av rättsläget:

Försöksuppsåtet kan relateras till tre olika moment, 1. Först och främst till *själva försökshandlingen*, alltså det konkreta handlande som döljer sig bakom gärningsmannens påbörjade utförande av ett brott; 2. vidare till *det handlande som återstår att utföra* för att försöket ska fulländas; samt 3. till *den uteblivna effekten*. För det första momentet duger uppsåtsformerna insiktsuppsåt och likgiltighetsuppsåt. För det andra momentet duger ingenting annat än ett beslut av gärningsmannen att utföra resterande handlingsmoment. För det tredje momentet, slutligen, duger alla tre uppsåtsformerna, avsiktsuppsåt, insiktsuppsåt samt likgiltighetsuppsåt.¹⁰

Mot bakgrund av den ovan redovisade litteraturen framstår det som självklart att, vid försök, det inte spelar någon roll vilken uppsåtsform det är fråga om när ett ouppfyllt brottsrekvisit ska täckas med gärningsmannens uppsåt. Syftet med förevarande framställning är att granska detta antagande.

2 Försöksdefinitionens tillkomst

Brottsbalkens definition av försök har väsentligen samma utformning som definitionen enligt 3 kap. 13 §¹¹ strafflagen, som tillkom efter ett lagförslag år 1942, som utarbetats inom Justitiedepartementet av särskild utredare Professor Ragnar Bergendal.¹² Det är i detta lagförslag som man finner en mer principiell diskussion om vilken/vilka uppsåtsform(er) som kan vara aktuell(a) för uppsåtstäckning vid försök. I detta avseende avviker Bergendals förslag radikalt från ett tidigare förslag av Strafflagskommissionen,¹³ som har byggt på Professor Johan C. W. Thyréns arbete.

Strafflagskommissionen föreslog att det uttryckligen skulle framgå av lagtexten, att det subjektiva rekvisitet för försök skulle ”vara fråga om en handling, varmed gärningsmannen *åsyftat* att utföra brott”.¹⁴ Förslaget motiverades bl.a. med hänvisning till det allmänna språkbrukets uppfattning av ordet ”försök” samt kommissionens uppfattning av gällande rätt.¹⁵

⁹ Suzanne Wennberg, *Försök till brott*, 2:a uppl., Norstedts, Stockholm 2010, s. 239.

¹⁰ Wennberg (2010) s. 239–240.

¹¹ Bestämmelsen flyttades år 1948 till 3 kap. 1 § strafflagen.

¹² SOU 1940:19 *Förslag (utarbetat inom Justitiedepartementet) till ändrad lagstiftning om straff för försök till brott jämte motiv* (cit. ”Bergendals förslag (1940)”).

¹³ SOU 1923:9 *Förslag (avgivna av Strafflagskommissionen) till strafflag, allmänna delen, samt förslag till lag angående villkorlig frigivning jämte motiv*.

¹⁴ *Ibid.* s. 186.

¹⁵ *Ibid.*, däri uttalade Strafflagskommissionen följande: ”enighet torde i allt fall i svensk rättspraxis råda därom, att dolus eventualis icke kan grunda straffbart försök”.

Bergendals förslag medgav att detta ställningstagande av Strafflagskommissionen även överensstämde med doktrin:

[Det har] inom straffrättsteorien gjorts gällande att straffbart försök ... bör anses föreligga endast vid uppsåt av en viss styrka. Det har därvid förklarats, att försök väl föreligger, då den brottsliga effekten är av gärningsmannen åsyftad eller av honom fattas såsom nödvändigt förbunden med det av honom åsyftade resultatet men att vid åtminstone vissa övriga former av uppsåt och i varje fall vid *dolus eventualis* försök är uteslutet.¹⁶

Strafflagskommissionens förslag ledde emellertid inte till någon lagstiftning. Under år 1928 lät Thyrén, som då var justitieministern, upprätta ett lagförslag med bl.a. vissa allmänna bestämmelser om försök; lagrådet hade avgivit yttrande över detta förslag men någon proposition till riksdagen lades aldrig fram.¹⁷ Det ankom således på Bergendal att återuppta lagstiftningsarbete med försöksansvarets utformning.

När det gällde ”det subjektiva rekviritet”¹⁸ var brännpunkten huruvida försök borde straffas redan vid *dolus eventualis*. Bergendals förslag betraktade Strafflagskommissionens ställningstagande såsom motiverat främst på språkliga grunder. Mot argumentet att ”det allmänna språkbrukets uppfattning av begreppet försök bäst överensstämmer med en fordran att gärningsmannen skall med sin handling hava åsyftat det resultat, som kräves för att brottet skall komma till stånd”, invände Bergendals förslag med att detta argument ”icke kan tillerkännas någon betydelse då det gäller att genom ny lagstiftning bestämma den omfattning, vari förstadiet till brott skola vara straffbara såsom försök”.¹⁹ Språkliga hänsyn fick alltså stå tillbaka till förmån för ett juridiskt godtagbart försöksbegrepp:

Lagstiftaren måste därför på sakliga grunder bestämma gränserna för det straffrättsliga begreppet försök, likaväl som många andra straffrättsliga begrepp i enstaka punkter måst utformas utan stöd av det allmänna språkbrukets karaktärisering av den handling, om vars bedömande är fråga.²⁰

Med ”sakliga grunder” menar Bergendals förslag främst grunder som har med försökshandlingens farlighet att göra, och ett resonemang som bygger

¹⁶ *Bergendals förslag* (1940) s. 37.

¹⁷ Information hämtad från *Bergendals förslag* (1940) s. 32.

¹⁸ Brottsbegreppet indelades i en objektiv och en subjektiv sida enligt då härskanade systematik.

¹⁹ *Bergendals förslag* (1940) s. 38.

²⁰ *Ibid.*

Uppsåt till försök att föröva brott

på allmän prevention och likabehandling av handlingar som är lika farliga. Förslaget motiveras i denna del kan återges in extenso:

Då straffet riktar sig mot gärningsmannens farliga viljebeskaffenhet och denna i allmänhet måste anses vara tillnärmelsevis densamma, vare sig det brottsliga resultatet inträffat eller, kanske av en tillfällighet, icke kommit till stånd, saknas bärande skäl att giva det straffrättsligt relevanta uppsåtsområdet ett mera inskränkt omfång i fråga om försök än beträffande fullbordade brott. Om dolus eventualis vid fullbordat godtages såsom en form av uppsåt och därmed blir avgörande för straffbarhet överhuvud eller för en måhända avsevärd skillnad i straffbarhetens grad, kräver följdriktigheten att vid försök frågan om straffbarhet avgöres efter enahanda grunder. Det kan icke ur samhällets synpunkt vara riktigt att lämna handlingar straffri, vid vilka gärningsmannen med vett och vilja tager risken av ett brottsligt resultat av allvarlig karaktär. Även om i många fall detta resultat uteblir, är det påkallat att genom ett straffhot mot dylika handlingars företagande skydda samhället mot riskens avågarbringande.²¹

Med det sagda kom Bergendals förslag till följande slutsats:

Straff för försök är därför motiverat vid alla former av uppsåt, icke blott då den brottsliga effekten utgjort gärningsmannens syfte eller varit med dettas uppnående nödvändigt förbunden, utan även då den eljest för honom framstått såsom önskvärd eller han förhållit sig likgiltig till dess inträde eller helst sett att den uteblivit.²²

Argumentets logiska hållbarhet kan emellertid ifrågasättas. För *det första* är konstaterandet, att ”gärningsmannens farliga viljebeskaffenhet” är densamma oavsett om en önskad följd kommit till stånd, ovidkommande i detta sammanhang. Detta antagande kan i och för sig utgöra ett skäl för att straffbelägga försök men är intetsägande när det gäller vilken uppsåtsform som bör gälla vid försöksbrott. För *det andra* kan man fråga sig, om det stipulerade kravet på följdriktighet egentligen inte vore ett fall av *petitio principii*. Följdriktighet i detta sammanhang säger att om dolus eventualis duger för fullbordat brott så duger det även för försök. Men är detta inte exakt den ståndpunkt som man från början har invändning emot?

Oavsett hur det ligger till med hållbarheten av det ovan citerade argumentet, kom behandling av frågan i Bergendals förslag mer eller mindre att utgöra en slutpunkt för diskussion. Gällande rätt utgår från att vilken som helst uppsåtsform räcker för uppsåtstäckning vid försök. Följande sammanfattning

²¹ Ibid.

²² Ibid.

av rättsläget kan sägas hålla fortfarande med undantag för att numera gäller likgiltighetsuppsåt istället för eventuellt uppsåt:

Uppsåtet skall alltså vara detsamma som det, vilket kräves för det fullbordade brottet, d.v.s. uppsåtet skall omfatta det fullbordade brottets resultat. Härvid kan uppsåtet vara av varje slag, som är tillräckligt för det fullbordade brottet. Det är alltså tillfyllest med *dolus eventualis*, om nämligen icke redan det fullbordade brottet kräver ett starkare uppsåt.²³

3 Grunderna för försöksansvar

Inom doktrin förklaras försöksansvaret med hänvisning till den objektiva försöksläran och den subjektiva försöksläran. Självfallet finns det i verkligheten inget rättssystem som i renodlad form företräder den ena eller den andra av dessa försöksläror; det är tvärtom vanligt att existerande rättssystem innehåller inslag från båda läror.²⁴ Anpassat för diskussionen i förevarande framställning kan *den subjektiva försöksläran* beskrivas som en normativ teori som söker motivera straffansvaret för försök på grundval av vad gärningsmannen avsett att göra. Enligt denna lära är det gärningsmannens brottsliga avsikt som rättfärdigar straffansvaret; det spelar ingen roll om gärningsmannen lyckas i sitt uppsåt. Det strider emellertid mot de grundläggande straffrättsliga principerna att man skulle hållas straffrättsligt ansvarig enbart på grundval av en brottslig vilja. För att en subjektiv försökslära ska vara godtagbar krävs därför att den brottsliga viljan åtminstone ha kommit till uttryck genom en yttre manifestation bestående av gärningsmannens faktiska handlande. Men det räcker inte att den yttre handlingen är ett bevis för gärningsmannens avsikt. Vad som krävs därutöver är att handlingen utgör ett steg mot förverkligande av gärningsmannens avsikt – med andra ord, vad som konstituerar ett försök enligt vanligt språkbruk. Det bör noteras dock att här är det inte språkbruket som är avgörande för ett juridiskt begrepps betydelse. Det finns en genuin moralisk betydelse för en handlingens straffvärdhet när man utföra ett ”försök” enligt vanligt språkbruk. *Den objektiva försöks-*

²³ Bergendals förslag (1940) s. 40.

²⁴ Se Wennberg (2010) s. 11, och s. 33–106 för en genomgång av utvecklingstendenser i olika västerländska rättssystem. Wennberg lämnar följande karakterisering av läror: ”*Den subjektiva lärans* försöksbegrepp omfattar kortfattat uttryckt alla handlingar som företas i avsikt att åstadkomma ett brott men dock inte leder fram till brottet, medan *den objektiva lärans* försöksbegrepp omfattar de handlingar som utföres för att eller i vart fall med uppsåt att förverkliga ett brott och som objektivt sett är förenade med fara för brottets fullbordande, även om konsumtionspunkten sedermera inte uppnås.” (s. 11). I det följande använder jag dock av ett mindre preciserat karakterisering av försöksläror då förevarande framställning fokuserar på försöksuppsåt och inte på försökshandlingen.

läran, å andra sidan, söker motivera straffansvar för försök med hänvisning till den risk för ett fullbordat brott, som gärningsmannen tillskapat genom utförandet av vissa handlingar. Enligt denna modell har gärningsmannens uppsåt att utföra brott inte någon självständig betydelse utöver vad som krävs för täckning av den otillåtna gärningen med personlig skuld i enlighet med det allmänna skuldkravet. Beroende på om man bekänner sig till den subjektiva eller den objektiva försöksläran kommer man att erbjuda olika lösningar på frågor såsom försökspunktens placering, otjänliga försöks straffbarhet och hur stränga straff ska tillämpas på försöksbrott i förhållande till fullbordat brott. Valet av försökslära har även konsekvenser för hur man motiverar vilken uppsåtsform bör vara tillämplig för uppsåtstäckning vid försök.

23 kap. 1 § st. 1 brottsbalken har följande lydelse:

Har någon påbörjat utförandet av visst brott utan att detta kommit till fullbordan, skall han i de fall särskilt stadgande givits därom dömas för försök till brottet, såframt fara förelegat att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter varit utesluten.

Ser man till lagbestämmelsens ordalydelse får man intrycket av att det svenska försöksansvaret bär en tydligt objektiv prägel. Något krav på ett särskilt försöksuppsåt finns inte i lagrummet.²⁵ I övrigt är kravet på att fara för brottets fullbordan skulle ha förelegat ett typiskt uttryck för den objektiva försökslärans fokus på förekomsten av konkret fara i försöksbrottet. Som Wennberg har påpekat är den svenska försöksbestämmelsen inte uppbyggd på en renodlad objektiv försökslära; istället kan man säga att den ”vilar på en objektiv grundsyn”.²⁶

Med denna grundsyn är gärningsmannen klandervärd inte för att han hyser en viss avsikt utan för att han genom sitt handlande tagit en otillåten risk i förhållande till en önskad följd. Det är denna otillåtna handling som ska täckas med gärningsmannens uppsåt. Uttryckt på detta sätt förefaller det rimligt att man vid uppsåtstäckning inte särskiljer fullbordat brott och försök, eftersom det i båda fallen är risken för den önskade följden som ska täckas med uppsåt. I förbigående kan sägas att enligt denna modell finns det inte heller skäl att skilja mellan straffet för försök från straffet för ett fullbordat brott, vilket 23 kap. 1 § st. 2 brottsbalken ger utrymme för inom vissa gränser.

²⁵ Jfr fallet med förberedelse och stämpling enligt 23 kap. 2 § brottsbalken där ”med uppsåt att utföra eller främja brott” utgör ett fristående brottsrekvisit.

²⁶ Wennberg (2010) s. 239.

Men här stöter man på ett problem som inte har en modellintern lösning, nämligen huruvida den faktiska följden av ens handlande ska tillmätas betydelse vid bedömningen av en handlingstraffvärdhet, t.ex. om en handling som resulterar i en annans död är mer straffvärd än en annan i alla avseenden lika handling förutom att den inte resulterat i någon som helst skada? Även inom en helt objektiv straffansvarsmodell är det möjligt att argumentera för olika lösningar.

Här finns det anledning att återkoppla till ett exempel som anförts i Bergendals förslag till nya bestämmelser om försök:

Om en person [A] i uppsåt att bringa annan om livet åstadkommer att en byggnadsställning, där denne jämte två andra personer uppehåller sig, störtar till marken, och av dessa två den ene [B] dör och den andre [C] undkommer utan skada, kan domstolen finna sig böra antaga, att gärningsmannen i fråga om dem båda haft eventuellt uppsåt att döda. Han skulle då straffas för dråp å den som dött, men beträffande den överlevande icke kunna dömas för försök till dråp utan gå fri från straff eller straffas allenast för lindrig misshandel.²⁷

Bergendals förslag anser att detta förhållande skulle vara otillfredsställande, varför detta exempel talar *för* att eventuellt uppsåt skulle räcka för försök. Denna ståndpunkt bygger mycket tydligt på en syn enligt vilken det brottsliga resultatet inte tillmäts någon betydelse i straffvärdhetskänslighet. Fallet kan upplevas vara mindre stötande, eller tvärtom mer tillfredsställande, om man gör analysen i ett annat perspektiv. A har orsakat B:s död. Det återstår att bedöma om A bör bära straffrättsligt ansvar för ett uppsåtligt orsakande eller ett sådant som grundas på A:s oaktsamhet. Institutet eventuellt uppsåt – numera likgiltighetsuppsåt – har utvecklats bl.a. med motiveringen att A inte så lätt kan undgå straffansvar när han har orsakat en så allvarlig följd, i detta fall döden.²⁸ Det är domstolens sätt att ta verkligheten på allvar, att tillmäta brottsresultatet vederbörlig betydelse. Går man nu över till C, så har han faktiskt inte lidit någon fysisk skada. Visserligen har han blivit utsatt för en risk för skada, men det finns andra straffbestämmelser som är tillämpliga på denna typ av kränkning av C:s intresse. Att straffa A för försök till dråp/mord med tillämpning av eventuellt uppsåt – numera likgiltighetsuppsåt – stämmer inte överens med den ursprungliga tanken att en gärningsman inte bör kunna slippa undan ansvar för ett uppsåtligt brott när

²⁷ Bergendals förslag (1940) s. 38–39. Personbeteckningarna [A], [B] och [C] har lagts till.

²⁸ Rättspraxis har sedermera utvecklat sig på ett något oväntat sätt, i den meningen att de allra viktigaste rättsfallen på området eventuellt uppsåt/likgiltighetsuppsåt (NJA 1959 s. 63, NJA 2002 s. 449 och NJA 2004 s. 176) har kommit att beröra uppsåt vid försök, d.v.s. när den i brottsbeskrivningen angivna följden inte har inträffat.

han har orsakat en allvarlig följd. Situationen är annorlunda om A har haft avsikt att döda C. Här har C blivit utsatt för en annan typ av kränkning, en kränkning som är relaterad till C:s död, ehuru döden inte har inträffat. När det finns ett avsiktssuppsåt finns det skäl att straffa A:s handling, fast kanske inte lika hårt som för ett fullbordat dråp/mord om man ska ta hänsyn till det brottsliga resultatet, i detta fall ett misslyckat försök. Här döms straffansvar ut *trots att* gärningsmannen har *misslyckats* i att förverkliga sitt brottsliga uppsåt. Just faktumet att man har misslyckats har således betydelse för tillskrivelse av straffansvaret. Och för att tala om ett misslyckande måste det finnas kriterier för vad som räknas som ett framgångsrikt försök, och härvidlag är det ofrånkomligt att hänvisa till gärningsmannens avsikt med sitt handlande. Återgår man till exemplet ovan kan A inte sägas ha misslyckats om C inte dör; A:s handlande kan inte beskrivas som ett led för att förverkliga A:s mål. Avsiktssuppsåt är den uppsåtsform som bäst passar gärningsmannens skuld när en handling straffvärdhet består i dennes försök att förverkliga ett bestämt mål.

Vad som sagts ovan är inte något avgörande argument mot tillämpningen av eventuellt uppsåt/likgiltighetsuppsåt vid försök; inte heller har det varit syftet att ta ställning till huruvida en subjektiv modell eller en objektiv modell är att föredra för regleringen av försöksansvar. Som nämnts upprepade gånger ovan är gällande rätt tydlig. Anspråket har snarare stannat vid nivån att utpeka – på en teoretisk plan – ett alternativt som inte utan vidare kan avfärdas. Det kan vara nyttigt ibland att ifrågasätta vad man har tagits för givet; detta ifrågasättande behöver inte leda till osäkerhet, tvärtom kan resultatet vara att man blir mer övertygad än tidigare om vad man antar vara givna kan utstå en rigorös kritisk granskning.

4 Avslutande anmärkningar

Det har nämnts ovan att frågan om det är rimligt att likgiltighetsuppsåt är tillräckligt för att grunda försöksansvar har inte ansetts inom svensk doktrin vara ett problem. Samma fråga har emellertid givit upphov till en mycket flitig debatt inom den engelskspråkiga akademiska litteraturen. Det kan finnas många förklaringar till detta. Ett skäl är att försök är straffbelagt i Sverige endast när det finns en särskild föreskrift för dess kriminalisering. I många av de engelskspråkiga länderna har kriminalisering av försök genomförts istället på en generell nivå så att försök blir straffbart för alla brott som kan leda till ett straff på en viss nivå. Detta innebär att den svenska lagstiftaren kan finjustera det straffbara området när det gäller försök, och det finns inget hinder mot att i enskilda fall föreskriva att endast en

bestämd uppsåtsform är tillämplig. I de engelskspråkiga länderna, å andra sidan, måste samma försöklära tillämpas på alla möjliga brottstyper, varför det finns ett behov av restriktivitet och precision beträffande det allmänna försöksuppsåtet. Ett annat skäl för att det inte ansetts vara ett problem att likgiltighetsuppsåt är tillräckligt för försöksansvar är att utformningen av den svenska versionen av eventuellt uppsåtet och likgiltighetsuppsåt har skett mot bakgrund av situationer där försöksproblematiken varit framträdande.²⁹ Det kan i och för sig ifrågasättas om det är lämpligt att ett för hela straffrätten så grundläggande begrepp som uppsåt ska utmejslas på ett sätt som tar särskild hänsyn till försöksproblematiken, men konsekvensen av detta är man får ett likgiltighetsuppsåtsbegrepp som är anpassat för försök, som således leder till en relativt friktionsfri rättstillämpning.

²⁹ Se de vägledande rättsfall som nämns i not 28 ovan.